

Pamětní spis

katolických biskupů čsl.

Vládě Československé republiky

Vládě Československé republiky.

Katoličtí biskupové, kapitulní a generální vikáři Československé republiky, shromáždění na svých poradách v Olomouci, projevují svou srdečnou radost nad osvobozením své vlasti. Projevují vládě Československé republiky a jejímu presidentovi neskonalou vděčnost za dílo osvobození i za budovatelskou práci popřevratovou. Vyprošují Boží požehnání pro republiku, pana presidenta a celou vládu a ujišťují, že nejen sami budou ze všech sil pracovati o rozkvět milované vlasti, nýbrž že se také přičiní, aby nenahraditelné státoporné síly, které v sobě ukrývá křesťanství, českoslovenští katolíci ochotně nabídli ve věrné spolupráci všude, kde se jedná o prospěch naší Československé republiky.

Biskupská konference tlumočí vládě také upřímný dík veškerého duchovenstva za vzácné porozumění, jaké vláda projevila pro hmotné potřeby kněžstva úpravou jeho platů.

Vyskytly se však a vyskytují některé zjevy, které zneklidňují katolíky a znemožňují tím soustředěnost, jaké je nezbytné potřebí ke konstruktivní práci zvláště za tak těžkých dob, jaké prodělává nyní naše republika, a které nebezpečně ohrožují i právní řád, beztoho otřesený několikaletou zhoubnou vladou nacismu.

I. V otázce školské.

Velmi zneklidňují katolíky stále se opakující nepříznivé zásahy do církevního školství a náboženského vyučování.

Tak výnos ministerstva školství a osvěty ze 26. 5. 1945 č. 27.295/45-II, kterým se přiznává Okresním, národním výborům právo rozhodovati o znovuotevření církevních soukromých škol a z toho vyplývající řada zákroků Národních výborů zakazujících znovuotevření nebo ztěžujících jejich provoz. - Výnos ministerstva školství a osvěty ze 23. 7. 1945 š. A-59.473-VII, kterým bylo jediné náboženství prohlášeno na nižší střední škole relativně povinným, na vyšší střední škole vůbec z povinných předmětů vyloučeno. - Na měštanské škole ve IV. třídě dostalo toliko 1 hodinu, v V. třídě žádnou, ač je to proti ustanovení zákona č. 226/22 § 3 odst. 2 Sb. z. a n., který určuje pro každou třídu dvě hodiny náboženství. - Návrh základního zákona školského, vydaného státním nakladatelstvím Ústřední odborovou radou učitelskou, zvl. § 7 odst. 3 ("Náboženským řádům - řeholím - není vůbec

dovoleno školy zřizovat, spravovat nebo vydržovat"), § 9 odst. 1 ("Náboženství určitého vyznání se na škole nevyučuje"), § 10 odst. 2 ("Členové náboženských řádů (řeholí) nesmějí vyučovat v žádné škole, ani školu spravovat..."), § 57 odst. 1 ("Soukromé, pokud se týče nestatní školy, kterých je nutně potřeba, se ihned přemění ve veřejné školy, ostatní se zruší... Všechny budovy s veškerým zařízením a pozemky a příslušenstvím, kterých dříve užívaly soukromé školy, se postupují a ponechají veřejným školám, ve které se přeměnily"). Ač nemá tento návrh úředního charakteru, v jeho duchu navrhuje nebo provádí ministerstvo školství různé reformy a podle něho nižší instance i rozhodují. - Návrhy na postátnění škol, vypracované v ministerstvu školství a osvěty.

V žádné otázce nejsou katolíci tak citliví jako v otázce školské, protože odstranění náboženství z výchovy znamená podtíci náboženský život dnešní i budoucích generací národa. Hájí-li katolíci náboženství ve škole, konají tím dílo nenahraditelné nejen pro církev, nýbrž i pro stát. Neboť sám návrh základního školského zákona zdůrazňuje v paragrafu 35, že škola má v dětech pěstovati zvyky a idealy, že škola "probouzí společenskou spolupráci vědomí mravní odpovědnosti k sociálnímu celku" (§ 43), že vzbuzuje mravní sociální idealy a zvyky, sebekontrolu a obětavost k společenskému celku" (§ 62 odst. 2). A právě k tomuto cíli napomáhá křesťanské náboženství. Odstranění je, znamená ochuditi školu o mocného a působivého pomocníka v mravní výchově.

Náboženství se osvědčilo v nejtěžších dobách národního útisku. Udržovalo naději ve spravedlnost a bylo útechou a vzpruhou nejen celému národu, ale zejména i vězněným českým spolubratřím. Proto je nutno, aby náboženské vyučování bylo pro všechny příslušníky náboženských vyznání povinné, aby mohlo klásti do srdcí všech símě idealismu a obětavosti pro dobu zlé.

Podotýkáme ještě, že vyloučení řeholních osob ze spravy a vyučování ve škole je požadavkem nedemokratickým a naprosto nespravedlivým. Řeholní osoby - na př. jesuité, benediktini, dominikáni - dokazaly svou národní a státní spolehlivost v těžkých dobách německé okupace naprosto jedinečným způsobem a byly samy a jejich ústavy pronásledovány krutě. Není tedy důvodu, aby se v této nacistické persekuci řeholních osob a řeholních institucí pokračovalo.

Konečné jedním z nejvyšších statků, které nám osvobození získalo, je svoboda. Když svoboda, pak svoboda i pro katolíky ve věci pro ně a pro národ tak důležité, jako je náboženství.

Proto žádají katoličtí ordináři čeští a slovenští, jejichž povinností je bdíti nad duchovními statky katolického lidu:

1. Obnovení stavu náboženského vyučování na školách a církevního školství v Čechách a zemi Moravskoslezské, jak byl tento v roce 1938, zejména okamžitě zrušení výnosu MŠO ze dne 23. 7. 1945 č. A-59.473-III, odvolání Přehledu hodin

pro vyučování náboženství na středních a měštanských školách, zrušení výnosu MŠO ze 26. 5. 1945 č. 27.295/45-II a odvolání všech administrativních opatření nižších instancí, nepovolujících znovuotevření církevních škol.

2. Odvolání návrhu základního školského zákona a osnovy zákonů o postátnění škol a předložení těchto elaborátů řádně zvolenému zákonodárnému sboru ČSR.

3. Rozšíření vyučování povinného náboženství do všech středních škol, do všech jejich tříd, do jednoročních kursů měštanských škol a pokud možná do všech tříd odborných jako uznání zásluh českých katolíků v domácím a zahraničním odboji.

4. Přiznání katolíkům slovenským ohledně škol tataž práva, jaká měli před rokem 1938

II. Církevní majetek.

Biskupové, kapitulní a generální vikáři děkují vřele vládě republiky za to, že v dekretech, jimiž se nařizují jisté přesuny majetkové (dekret č. 12 z 21. 6. 1945 a dekret z 25. 10. 1945) zůstává nedotčen církevní majetek, jehož církev potřebuje, aby mohla plnit své úkoly

Prosíme snažné, aby tato zásada nedotknutelnosti církevního majetku platila i tehdy, když na př. kongregace, jíž majetek patřil, byla řízena Němci anebo Maďary. Neboť subjektem církevního majetku nejsou fyzické osoby, nýbrž sama církev. Ta jako taková má vůči státu postavení zvláštní, jsouc svazkem práva veřejného, který je vůči státu v postavení koordinovaném, což uznává i naše právní judikatura. Oba konfiskační dekrety nemají charakter sekularisační, nýbrž jsou naopak ustanovením částečně odvetným, částečně trestným a státně politickým proti živlům státu nepřátelským. Za takovou není možno považovati církev, která stála v rozhodném boji proti nacismu. Otázka národnosti jednotlivých členů církevní společnosti nebo jejich provinění nemůže býti podmínkou pro konfiskaci, ježto tu jde o odpovědnost jednotlivce, nikoli celku. Tím jednodušší je tato otázka, když táž společnost (kongregace) může svými českými anebo slovenskými členy obsaditi správu majetku. Rozhraničení obvodů provincií jednotlivých řádů a kongregací je po výtce věcí vnitřní organizace církevní, do které stát nemůže zasahovati.

Z téhož důvodu nelze souhlasiti, když v návrzích na postátnění škol se stanovilo, že má býti zabrán majetek církevních škol a internátů. Majetek ten je majetkem řádů a tedy církve, v něm bylo namnoze uloženo věno sester, které by ho, zvláště v případě postátnění, nezbytně potřebovaly. Byl by to osudný zásah do práv vlastnických.

Na Slovensku ležící církevní majetky určitých maďarských beneficiátů byly v roce 1935 odevzdány jako dotační masa pro slovenské ordináře komisaři Sv. Stolice, který je spravoval. Žádáme o jejich vydání tomuto komisaři Sv. Stolice.

III. Zacházení s Němci a Maďary.

Nedá se srovnati s křesťanským cítěním a s dobrým jménem našeho národa, jak se někdy zachází s Němci a také s Maďary, zvláště se strany některých podřízených orgánů. Nejpopovládnější činitelé našeho národa opětovně i před celým světem prohlásili, že nové uspořádání poměrů bude provedeno lidsky, v plné dohodě se spojenci, bez používání nacistických metod. Právem. Neboť každý člověk má jistá Bohem mu daná přirozená práva na př.: na život, na zdraví, na existenci, na čest. Nedbá-li se těchto práv, je to proti přirozenému zákonu. Takové přehmaty mají dále nutně za následek otřesení a rozvrat mravního a právního řádu. A velmi škodí takové přehmaty našemu dobrému jménu v cizině, neboť zprávy o tom pronikají jak už nyní vidíme, i do zahraničí. Proto snažně žádáme, aby vláda republiky chránila tato přirozená práva Němců a Maďarů proti přehmatům neodpovědných a lehkomyšlných živlů.

Ohledně německých a maďarských kněží, působících dosud v duchovní správě na území republiky, připomínáme, že jich nutně potřebujeme, dokud odsun Němců a Maďarů nebude proveden, poněvadž českých a slovenských kněží, kteří by mohli na jejich místa nastoupit, nemáme a protože němečtí a maďarští katolíci mají, dokud u nás zůstávají, přirozené právo, aby jejich náboženským potřebám bylo vyhověno. Proto žádáme, aby ministerstvo vnitra dalo přednostní právo k vyřizování žádostí kněží podle § 2 dekretu č. 33/1945 o zachování čl. státního občanství podle § 3 uvedeného dekretu a aby dále dovolilo Okresním národním výborům anebo správním komisím přijímat žádosti kněží antifašistického smýšlení o vrácení čl. státního občanství podle § 3 uvedeného dekretu. Pokud běží o kněze, kteří by byli nuceni odejít, navrhuje, aby jejich odsun byl organisován církevní vrchností, která by jej provedla po dohodě s biskupy jejich nového působistě za hranicemi republiky. Dále navrhuje a žádáme, aby těmto kněžím bylo dovoleno vzít si ze svého majetku, co pro svou existenci a pro vykonávání svého úřadu nutně potřebují.

IV. Náboženský tisk.

Jedním z nejdůležitějších a nejtěžších úkolů, aby mohla církev splnit své poslání, je její úřad učitelský. Za dnešních poměrů nemůže jej řádně plnit jen živým slovem, na kazatelně a ve škole; potřebuje k tomu i tisk. Kdyby neměla možnost řádně rozvinouti náboženský tisk, kdyby její svoboda na tomto poli byla podvázána, byla by její působnost ochromena.

Proto žádají biskupové, kapitulní a generální vikáři snažně, aby vláda republiky blahovolně umožňovala církvi vydávati náboženské časopisy a knihy - zvláště Písmo svaté - v takovém rozsahu, jak toho náboženský život katolíků vyžaduje.

V. Neděle a zasvěcené svátky.

Žádáme snažně, aby vláda pečovala o to, aby se z neděl a zasvěcených svátků nedělaly pracovní dny. Velmi jsme trpěli, když za zvláště nacismu neděle a zasvěcené svátky přestaly se svítit a pod nejrozmanitějšími záminkami se z nich dělaly pracovní dny. Jsme přesvědčeni, že síly člověka, který ve všední den poctivě a do úmoru pracoval, prostě nesnesou, aby mohl pracovat i v neděli a hned příštího dne zase mohl s intenzitou začít nový pracovní týden. Jsme dále přesvědčeni, že znesvěcování neděle a zasvěcených svátků vzdaluje od nás požehnání Boží, jehož má náš národ a stát, zvláště za nynějších poměrů, kdy se zotavuje z těžkých ran způsobených několikaletým útlakem, nanejvýš zapotřebí. A jsme konečně přesvědčeni, že je to práce pro mravní i právní rozvrat, když se otrásá tak důležitým příkazáním, jakým je svěcení neděle.

Nedělní a sváteční klid a možnost účasti na bonoslužbách žádáme i pro armádu.

VI. Svoboda organizací katolické mládeže i Charity.

Snažně dále žádáme vládu republiky, aby se i nadále ponechala plná svoboda a samostatnost organizacím katolické mládeže. Bohudík nyní již značně utichlo usilování o sjednocení vsí české mládeže v jednotné organizaci. Je nám jasno, že národ nemůže existovat bez národní jednoty. Ale chcíti dosáhnouti této jednoty metodami totalitními nepovažujeme za zdravé, demokratické a národu prospěšné. Proto je povinností nás biskupů dbati o to, aby organizace katolické mládeže si zachovaly samostatnost. - Ostatně jednota neznamena uniformitu. Vyšší je jednota v rozmanitosti, než jednota vnucena do týčň forem. Národ je organismus; a ačkoliv jednotlivě ústroje a údy v organismu, na př. tělesném, mají různou strukturu a různé funkce, přece jednotně napomahají k rozvoji organismu. Tak netřeba mít obavy, že by smysl pro jednotu národní v katolické mládeži utrpěl, bude-li jí ponechána volnost práce. Půjde snad jinou cestou, ale za týmž cílem: aby byla věrnou a dokonale spolehlivou složkou národa.

Je přirozené, že tataž práva žádáme i pro katolickou mládež slovenskou.

Stejně žádáme, aby i katolické Charitě byla ponechána volnost v její práci. Zvláště v posledních pohnutých a nebezpečných letech, před převrácením i po něm, katolická Charita ukázala, jak velkoryse a pozhnaně pracuje pro národ, a národ bude z toho mít jen zisk a velký zisk, bude-li jí ponechána volnost práce:

Na konec vzpomínají katoličtí biskupové, kapitulní a generální vikáři Československé republiky ještě jednou a s upřímnou vděčností velké práce, již vykonal pan prezident Dr. Edvard Beneš a vláda republiky pro národ Čechů i Slováků a pro jejich společný stát. Pro budoucnost opět rádi projevují svoji ochotu podporovati pana presidenta a vládu republiky v plnění jednoho z jejich nejkrásnějších, ale i nejobtížnějších úkolů: chránit svobodu, právo a spravedlnost.

V Olomouci, o biskupských konferencích, dne
15. listopadu 1945.

Za katolické ordináře Československé republiky:

Dr. LEOPOLD PREČAN, v. r.
arcibiskup a metropolita
olomucký

Dr. KAROL KMETŤKO, v. r.
arcibiskup-biskup nitranský

Dr. MORIC PÍCHA, v. r.
biskup královéhradecký